

EUROPESE UNIE De teloorgang van Europa is een gevolg van de ontaarding van ons materialistisch-individualistische wereldbeeld, met een obsessie voor economie. We moeten het evenwicht tussen publiek en privaat herstellen.

Laat **Europa** om meer gaan dan alleen economie

Klaas van Egmond

hoogleraar milieukunde en duurzaamheid UU

Naarmate het slechter gaat met Europa, wordt er meer gediscussieerd over Europese waarden. Maar met die discussie gaat het ook slecht. Sommigen proberen afzonderlijke waarden te benoemen, anderen zien die Europese waarden als een farce. Inderdaad doet alleen al de huidige invulling van 'vrijheid van meningsuiting' het ergste vrezzen. Wie de grofste beledigingen weet te verzinnen mag zich kampioen Europese waarden noemen. Is er dan geen groter Europees verhaal meer over vrijheid en menselijke waardigheid, waaraan we niet alleen waarden, maar ook een moreel kader en dus ook normen kunnen ontleen?

Dat 'grote verhaal' is er wel degelijk. Het is de essentie van de Europese cultuur, die begint bij Aristoteles. Hij zag het goede als een 'midden' tussen twee tegengestelde kwaden. Latere filosofen maakten duidelijk dat die tegengestelde 'kwaden' moeten worden opgevat als extreme eenzijdigheden. Het menselijke waardepatroon ligt daar tussen in en wordt bepaald door de 'horizontale' tegenstelling tussen individu en collec-

tief, en de 'verticale' tegenstelling tussen geest (niet-materie) en materie. Zolang tussen die tegengestelde waarden een redelijke mate van evenwicht en samenhang blijft bestaan, blijft ook de menselijke waardigheid behouden. Als dat niet lukt, en de waardeoriëntatie zeer eenzijdig en vervolgens karikaturaal wordt, is de catastrofe nabij.

Waarheid

Op die manier zijn de catastrofes van de geschiedenis te begrijpen. Tijdens de Middeleeuwen domineerden eenzijdig collectief-geestelijke waarden in de vorm van de institutionele katholieke ('universele') kerk. Het bijbehorende idee dat er één waarheid zou zijn, liep uit op de brandstapel; 'dood aan de ongelovigen'.

Als reactie hierop volgde aanvankelijk de Renaissance, als poging terug te keren naar het door Aristoteles bepleite evenwicht in het waardepatroon, weg van de eenzijdigheden. Maar met de Verlichting werd de ene (geestelijke) waarheid van de kerk slechts vervangen door de ene (materialistische) waarheid van de wetenschap. In plaats van de moraliteit te ontleen aan Bijbel (of later Koran), werd gepoogd die te ontleen aan wetenschap en rationaliteit. Maar dat mislukte.

Wetenschap en technologie hebben

De ontaarding culmineert in beursgebouwen die op Griekse tempels lijken en bankiers die Gods werk doen

veel opgeleverd, maar geen moreel kader. En tot overmaat van ramp hebben we na communisme en nazisme van de weeromstuit eenzijdig collectieve waarden ingewisseld voor eenzijdig individuele waarden. Zo schrijdt de Zeitgeist voort van het ene onhoudbare wereldbeeld naar het volgende.

Ontaarding

De huidige teloorgang van Europa is niets anders dan de voorspelbare karikaturale ontaarding van dat nu materialistisch-individualistische wereldbeeld. De karikatuur krijgt gestalte in de ob-

sessie voor het economische, de ontkenning van publieke waarden en de toe-eigening (privatisering) van publieke kwaliteiten.

De ontaarding culmineert in het financiële bestel, waar beursgebouwen op Griekse tempels lijken, bankiers Gods werk doen en waar zelfs de geldschepping is geprivatiseerd. Daarmee is een zeer groot publiek belang in handen van een kleine private elite gekomen. Een dergelijke – feodale – samenleving zal niet duurzaam blijken te zijn, ondanks de retoriek van het tegendeel.

Tegelijkertijd wordt Europa bedreigd

ANTWOORDEN op de vraag van Monic Slingerland

Angst is (g)een goede raadgever

Wel of niet naar Turkije op vakantie vanwege een mogelijke terreuraanslag? Lezers wijzen erop dat gevaar ook elders schuilt.

Ongefundeerd

Als ik niet naar Turkije ga op vakantie heeft dat een andere reden dan de angst voor aanslagen. Zo'n angst nestelt zich tussen de oren, maar is niet gebaseerd op feiten of statistieken. De kans op een aanslag lijkt mij op Schiphol of een andere luchthaven – gelet op de concentratie van mensen in een beperkte ruimte – groter dan op de vakantiebestemming. Maar dat weerhoudt mensen niet van een vliegvakantie.

Nog meer risico loop ik op weg naar de luchthaven, als slachtoffer van het wegverkeer. Zonder statistieken te raadplegen durf ik te stellen dat

schoolkinderen onderweg in de bus meer risico lopen dan in een grote stad het slachtoffer te worden van een terroristische aanslag.

Bert Prang Leiderdorp

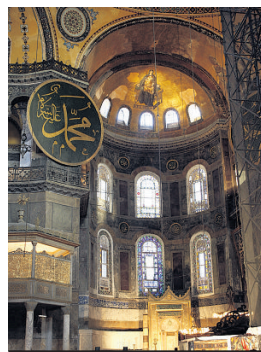
Vertrouwen

Wij gaan in september lekker naar Parijs, met de goedkope kaartjes voor de Thalys van onlangs. We zijn niet bang voor terreur, tenzij er natuurlijk gegronde aanwijzingen en waarschuwingen voor zijn. We leven vanuit een gezond vertrouwen, dat leeft fijn en bevalt ons goed. Maar wij zijn dan ook positief ingestelde mensen, niet iedereen is zo.

Wilma te Velde Utrecht

Wanhopig

In het relatief lege vliegtuig terug uit Istanbul lezen we de vraag van Trouw. Dochterlief deed eindexamen en verdiende een mooi tripje. 'Constantinopel' was snel favoriet. Lichte twijfel

'Wij leven vanuit gezond vertrouwen'

na een aantal aanslagen, maar 'wie weet komen er meer aanslagen, dan kunnen we beter nu gaan'. Inderdaad: een sprookjesachtige, cosmopolitische stad zonder wachtlijnen. Je loopt eenvoudig de Hagia Sophia in. Een vijfsterren hotel voor de prijs van tweesterren. Fascinerend om te ontbijten naast elegante Saudi-sche vrouwen in nikab, met Gucci-tas. Slechts een nadeel: wanhopige souvenirverkopers en restaurant-eigenaars belagen de schaarse toeristen als hongerige wolven.

Naschrift op 7 juni, de ochtend van een aanslag op Beyazit plein waar wij twee dagen eerder de bus namen: we zijn blij dat we geweest zijn, maar voorlopig gaan we toch even niet meer...

Thirza Buijckx en Hanna Bos Zwolle

Slechte raadgever

Niet op vakantie naar Turkije uit angst voor terrorisme? Angst is een slechte raadgever. Ik ga nooit naar Turkije,

heb andere bestemmingen. Als ik Turkije-fan was, en ik ken er velen, zou ik er gewoon naar toe gaan. Het gevaar kun je nergens ontlopen. Het is overal. De profeet Eli viel van een bankje en stierf. Zo eenvoudig gaat dat. Mijn moeder zei altijd: "Als de hemel valt, hebben wij allemaal een blauwe hoed, dus wees niet bang".

Leo van der Lans Oldebroek

Boodschap

Het lijkt me meer dan logisch om je te laten leiden door de vraag of je op je toekomstige vakantieplek min of meer veilig bent, eventueel gevaar dus niet opzoeken. In het geval van Turkije zou ik ook het gevaarlijke beleid van Erdogan laten meetellen. De ontwikkelingen in dat land stemmen niet vrolijk en ik zou ook die boodschap willen afgeven. Meneer Erdogan doe wat je van plan bent, maar mij zult u daar nooit meer zien.

Ron Keet Roswinkel